

Motion till riksdagen 2007/08:U345

av Kent Härstedt m.fl. (s)

Bistånd

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att 1 % av BNI ska gå till bistånd.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att svenskt bistånd ska bidra till att öka kvinnors möjlighet att styra sina liv och påverka det egna landets utveckling.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad därutöver anförs i motionen om biståndets syfte.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att stärka det partinära och fackliga biståndet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om politiken för global utveckling, PGU.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avvisa avräkningar från biståndsramen för skuldavskrivningar med 213 miljoner kronor samt kravet på en bättre ekonomisk redovisning för avräkningar från biståndsramen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inte minska Sidas informationsanslag.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om klimatsäkrat bistånd.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den snabba utfasningen av biståndet till Ryssland.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om landfokusering i biståndet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att biståndsmedel inte ska bekosta militära insatser.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inte öppna Dacs regelverk för militära inslag.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om det multilaterala biståndet.

Fel! Okänt namn på

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om resultat i biståndet.

Bakgrund

Allt som händer i världen påverkar alla och angår alla. Mänsklighetens framtid är mer än någonsin en gemensam angelägenhet, vare sig man vill det eller inte.

För oss socialdemokrater är människan målet – hennes utveckling och frihet, hennes vilja att växa, hennes ansvarskänsla för kommande generationer, hennes solidaritet med andra. Det är alla människors frigörelse politiken syftar till. Därför vill socialdemokrater bekämpa ekonomiska och sociala klyftor, vidga solidariteten och bidra till en värld där fattigdom och maktlöshet hör till det förgångna. Biståndet är ett uttryck och ett redskap för detta.

Situationen i världen har på senare år förändrats radikalt – mest till det bättre. Fler människor än någonsin tidigare lever i demokratier. Mänsklighetens samlade välstånd växer, produktionen hushåller allt bättre med naturens resurser och fler reser sig ur förtryck, svält, sjukdom och analfabetism än någonsin tidigare. För första gången kan fattigdomen göras till historia. Det är möjligt att på en generation utrota fattigdomen, om den politiska viljan finns. Trots detta präglas världen av ökande orättvisor inom och mellan länder.

Som socialdemokrater tror vi inte på en förutbestämd utveckling. Vi vet att det är människor tillsammans som skapar framtiden genom målmedvetet politiskt arbete. Kampen har varit meningsfull och framgångsrik. Kolonialismen är historia, om än inte dess arv. Diktaturena är på reträtt. Den så kallade Internetrevolutionen är en sann revolution i den meningen att människor är närmare varandra än någonsin förut. Ut från tidigare helt slutna diktaturer kommer dokumentation av övergrepp och protester i realtid ut på nätet. De massiva fredliga protesterna i Burma hösten 2007 utgör ett exempel på detta. Men samtidigt har nya allianser uppstått mellan odemokratiska regimer och det internationella kapitalet. Krig mellan stater är ett minskande hot.

Kvinnor utgör hälften av världens befolkning men kvinnors möjligheter att påverka, delta i och dra fördel av utvecklingen är i de flesta länder små. Världen styrs fortfarande av män. Jämställdhet har avgörande betydelse för ett samhälles sociala, ekonomiska och politiska utveckling och frågan om jämställdhet måste därför alltid vara en av grundförutsättningarna när vi söker lösningar på globala problem som fattigdom, miljöförstöring, säkerhet och migration. Inte minst därför är satsningar på kvinnor särskilt viktigt inom biståndet.

Arbetet för en rättvis värld fortsätter. Den internationella socialdemokratiska arbetarrörelsen är beredd att ta ansvar, precis som när arbetarrörelsen föddes, och hämta inspiration ur en ny tids krav på nya insikter, arbetsmetoder och beslut.

Den vidgade ekonomiska globaliseringen de senaste decennierna har bidragit till ökat välstånd och högre genomsnittliga inkomster nästan överallt.

Fel! Okänt namn på

Om den globala ekonomin växer i samma takt som hittills – och fördelningen är rättvis – är det möjligt att nå det av världens regeringar uppsatta målet att halvera fattigdomen till år 2015.

Fortfarande lever dock närmare hälften av jordens befolkning på en inkomst under 2 dollar per dag, och var sjätte människa lever under den absoluta fattigdomsgränsen på 1 dollar per dag. Majoriteten av dessa är kvinnor. Mer än en halv miljard människor som har ett arbete tjänar mindre än 1 dollar per dag.

Orättvisorna tar sig många uttryck. En invånare i den industrialiserade världen väntas leva nästan 30 år längre än den som bor i något av världens minst utvecklade samhällen. Vart femte barn i utvecklingsländerna går inte ut skolan, jämfört med 2 procent i den rika världen.

Utvecklingen i fattiga länder är inte heller entydig. Framsteg och misär lever sida vid sida. Fattigdomen finns dessutom överallt och präglar även vardagen i rikare länder. En värld med 246 miljoner barnarbetare, varav 180 miljoner i de värsta formerna, är inte mänsklig.

De fattiga ländernas skuldbörda måste minska. Det finns länder som betalar uppemot tre gånger mer i skuldavskrivningar än till investeringar i hälsa och utbildning. De fattigaste ländernas skulder måste skrivas av helt, dock inte på bekostnad av ett urholkat bistånd.

Bistånd kan, rätt använt, vara en katalysator för ökad utbildning, jämlikhet och framtidstro, men också ett sätt att bekämpa korrumperade odemokratiska styrelseskick. Tillsammans med insatser på andra områden skapar bistånd förutsättningar för utveckling. Därför är vi socialdemokrater stolta över att Sverige 2006 nådde vårt mål om 1 procent av bruttonationalinkomsten (BNI) i bistånd. Det gör oss till en stark röst i världen för rättvisa och framtidstro.

Tyvärr är det få länder i den rika världen som lever upp ens till den av FN beslutade biståndsnivån på 0,7 procent av BNI. Därför är det en högt prioriterad uppgift att få fler länder att ge en större andel av samhällets resurser i bistånd till fattiga länder. Inom EU är vi på god väg och biståndet ökar sakta men säkert, men även andra länder som USA och Japan måste vara med och kraftfullt bidra. Dagens ökningstakt räcker inte. Därför välkomnar vi de olika initiativ som presenterats för att öka biståndsflödena i världen, men också för att hitta nya källor till finansiering.

Fattigdom handlar om orimliga livsvillkor och hunger, men också om brist på demokratiskt inflytande. Biståndet är ett bidrag till att bryta den maktlöshet som tvingar människor i den fattiga världen kvar i hunger och hopplöshet. Därför är frågor om demokrati och mänskliga rättigheter grundläggande också i biståndet. Bistånd skapar inte ensamt en positiv utveckling. Däremot bidrar det till att skapa förutsättningar för utveckling tillsammans med insatser på andra områden.

Det handlar om att långsiktigt främja demokrati och mänskliga rättigheter, stärka det civila samhället och bygga upp fungerande institutioner. De fattigaste länderna måste ha möjligheter att bygga upp fungerande utbildnings- och hälsosystem och annat som internationella investerare inte tar hänsyn till.

Biståndet ställer också krav på mottagarländerna. Huvudansvaret för en positiv utveckling ligger hos varje land och dess befolkning. Demokrati,

Fel! Okänt namn på

mänskliga rättigheter och den förda ekonomiska politiken får inte stå i vägen för en hållbar utveckling i det mottagande landet. Korrupktion i alla dess former hämmar utvecklingen. Därför måste den bekämpas på olika sätt. Ett sätt är att hålla inne biståndsresurser till regimer som saknar fördelningspolitiska ambitioner – länder där skatteuttagen är mycket låga eller där korrupktionen är omfattande.

Kvinnor är ofta de fattigaste bland de fattiga – och de mest utsatta. Maktrelationen mellan könen resulterar i att flickor inte får gå i skola i samma utsträckning som pojkar, att lagstiftning kring äganderätt gynnar män, att kvinnor har sämre löner och arbetsvillkor och i än högre grad saknar inflytande över samhällsutvecklingen. Svenskt bistånd ska bidra till att öka kvinnors möjlighet att styra sina liv och påverka det egna landets utveckling.

En viktig del av biståndet är stödet till demokratisk utveckling. Stöd genom partinära organisationer för att stärka partiväsendet ute i världen bör öka. Vi betonar också de fackliga rättigheternas viktiga roll för att motverka globaliseringens negativa effekter och vill stärka, inte skära ned, biståndet till och via fackliga organisationer.

2003 införde vi socialdemokrater – och en enig riksdag – politiken för global utveckling, PGU. Det var ett viktigt steg för utvecklingspolitiken och rönt stor uppskattning både i Sverige och internationellt. Biståndet ensamt kan inte skapa utveckling, men rätt använt kan det vara en katalysator. I den sammanhållna politiken för global utveckling ska alla politikområden sträva mot samma mål – en hållbar global utveckling. Den moderata biståndsmministern har uttalat sig om att inte vilja ansvara för att hålla samman denna politik. Vi socialdemokrater känner oro för att politiken för global utveckling inte kommer att prioriteras av den borgerliga regeringen.

Avräkningar för skuldavskrivningar

Nivå i BP 2008			Avvikelse från propositionen		
2008	2009	2010	2008	2009	2010
26 483	28 609	30 151	213	0	0

Enprocentsmålet för biståndet ligger kvar trots att biståndsmministern ser det som en ”förbannelse”. Regeringen fortsätter urholka biståndet underifrån genom avräkningar från biståndsramen till skuldavskrivningar. Skuldavskrivningarna uppgår 2008 till 500 miljoner kronor. År 2007 låg de på 1 500 miljoner kronor, år 2006 med socialdemokratisk regering på 0 kronor.

I årets budget har regeringen avräknat 500 miljoner kronor från biståndet för att betala av gamla skulder. I verkligheten är dock den faktiska siffran som Exportkreditnämnden kommer att använda för att slutgiltigt skriva av skulder betydligt lägre, 287 miljoner. Resterande 213 miljoner är en luftsiffra som direkt dränerar biståndet. Det kan vara rimligt att från biståndsramen räkna av skuldavskrivningar, men det ska i sådant fall ske krona för faktisk krona utan luft.

Vi socialdemokrater kräver att regeringen återkommer med ett ordentligt ekonomiskt underlag när det gäller avräkningen för skuldavskrivning på bi-

ståndsanslaget, och vi avvisar den uppblåsta avräkningen från biståndsramen 2008 på 500 miljoner.

Det moderata mönstret går igen. Världens fattiga får betala regeringens skattesänkningar. Biståndsminister Gunilla Carlsson har sagt om enprocentsnivån: "En del skulle kalla det privilegium. Jag skulle kalla det en förbannelse" (GP 070625). Senast i augusti 2007 ville statsministern i sitt Vaxholmstal använda nedskärningar i biståndet för att finansiera skattesänkningar här i Sverige. Är Reinfeldts fattigdomsperspektiv verkligen äkta?

Nytt politikområde

Regeringen föreslår i sin budgetproposition ett nytt politikområde: 49:1, Reformsamarbete i Östeuropa. Enligt regeringens förslag ska målen för det nya politikområdet vara stärkt demokrati, rättvis och hållbar utveckling samt närmande till Europeiska unionen och dess värdegrunder. Anslaget ska användas för reformstöd till länderna i Östeuropa inklusive västra Balkan, Turkiet och södra Kaukasien.

Vi välkomnar detta nya politikområde. Östeuropa behöver samarbete på flera plan för att kunna fortsätta sin positiva utveckling från fattiga länder tyngda under kommunismens förtryck till normala demokratiska stater. Sverige har haft, och kan fortsätta ha, en viktig roll att spela på detta område, ett ansvar som vi socialdemokrater ser det som självklart att axla.

Men vi kommer att bevaka balansen i helhetsbilden som biståndet utgör framöver. Vi vänder oss emot att det talas om fokus på fattigdomsbekämpning i biståndspolitik om effekten i praktiken blir att Sverige kommer att ge mer i bistånd till Europa än till Asien, där över hälften av världens fattiga bor.

Sida

Det är tydligt att balansen mellan det bilaterala och multilaterala biståndet har förändrats, detta utan en ordentlig diskussion. Detta ifrågasätter vi socialdemokrater. Därutöver drar regeringen ned på Sidas informationsinsatser 2008. Vi menar att informationsarbetet på hemmaplan är en viktig del av utvecklingssamarbetet, för dess förankring och för att sprida kunskap om en central del av den svenska utrikespolitiken. Vi avvisar denna minskning på informationsanslaget.

Klimatsäkring

Det är de fattiga som är mest utsatta för de negativa effekterna av västvärldens snabbt accelererande välstånd. De tvingas bo storstädernas slumområden, de utsätts för kemikaliedumpning, deras vatten förorenas och deras avfallshantering missköts.

Fel! Okänt namn på

Biståndet till fattiga länder måste därför miljö- och klimatsäkras. Långsiktig ekonomisk tillväxt kan inte skapas utan att miljön förbättras och vice versa. Valet mellan att ge bistånd för fattigdomsarbete eller för miljöarbete existerar inte längre – det handlar om båda delarna.

Avvecklingen av Rysslandsbiståndet

Regeringen vill snabbt och kraftfullt minska Sveriges stöd till utvecklingen i Ryssland. Situationen i Ryssland är mer oroande än på länge, men ändå driver regeringen med stor brådska igenom biståndsutfasningen till Ryssland.

Den ryska ekonomin har utvecklats i snabb takt under senare år. Ryssland behöver inte längre bistånd i tidigare mening, och därför inledde den förra socialdemokratiska regeringen en utfasning av biståndet till Ryssland. Det måste dock ske på ett klokt sätt, och vissa sektorer är också i fortsättningen i stort behov av olika typer av stöd från omvärlden.

Det ligger också i både svenskt och ryskt intresse att utveckla ett starkt partnerskap och samarbete inom flera fält, exempelvis miljö och kärnsäkerhet.

För Sverige är det viktigt att Ryssland utvecklas till ett öppet och demokratiskt samhälle. Det är både rimligt och bra att vi drar oss ur biståndsinsatser i t.ex. rysk infrastruktur, men samtidigt är det viktigt att vi fortsatt stöder utvecklingsinsatser som främjar ett öppet och demokratiskt samhälle.

Ett exempel som belyser orimligheten i den snabba utfasningen är situationen för ryska journalister, inte minst med tanke på mordet på Anna Politkovskaja till vars begravning Sverige sände sin Moskvaambassadör. En kort tid senare stoppas nu den utbildning av ryska journalister som Fojo har bedrivit sedan 1993.

Såväl Sida som enskilda organisationer har påtalat att de nu tvingas avbryta pågående och välfungerande projekt. Målet för allt bistånd är naturligtvis att det ska bidra till att skapa en demokratisk och ekonomisk utveckling. Ryssland behöver dialog, samarbete och stöd till en positiv utveckling. Socialdemokraterna avvisar regeringens snabbavveckling av biståndet till Ryssland.

Regeringen säger sig värna demokrati och mänskliga rättigheter i sin utrikespolitik. På vilket sätt menar man att det snabbutfasade Rysslandsbiståndet bidrar till detta?

Landfokusering

Vi socialdemokrater är positiva till en landfokusering, vilket visas exempelvis genom att det var den dåvarande s-regeringen som skrev på Parisdeklarationen. Till stor del inleddes fokuseringsarbetet redan av den socialdemokratiska regeringen. Vissa effekter av den nu föreliggande landfokuseringen blir dock märkliga, såsom att Sverige, trots fokus på fattigdomsbekämpning, nu ser ut

att komma att ge mer i bistånd till Europa än till Asien, där över hälften av världens fattiga bor.

En annan sådan effekt är att Afrika, trots allt tal om satsning, faktiskt får mindre pengar 2008 jämfört med året innan. Enligt regeringen beror detta på att fullt genomslag av landfokuseringen dröjer ett par år. Frågan är hur stor del av biståndet som egentligen omfattas av denna upphaussade reform, när den totala summan rör sig om mindre än 2 miljarder utslaget på flera år.

Säkerhet och utveckling

Kopplingen mellan säkerhet och utveckling på både kort och lång sikt är odiskutabel. Men i en värld som upprustar alltmer, där mer än 1 000 miljarder amerikanska dollar satsas på försvarsutgifter, jämfört med biståndet som ligger på cirka 100 miljarder amerikanska dollar, är det knappast fattigdomsbekämpningen som behöver mindre resurser. Inom OECD:s biståndskommitté, Dac, pågår en diskussion om regelverket för vad som får räknas som bistånd. Vi socialdemokrater accepterar inte att biståndet urholkas genom att militära kostnader får räknas som bistånd.

Under täckmanteln av att tala om det ökande sambandet mellan säkerhet och utveckling har regeringen ändrat en viktig del i svensk biståndspolitik när det gäller förhållandet mellan biståndspengar och militära insatser. Moderaterna har tidigare sagt att det vore naturligt att i ökad utsträckning finansiera säkerhetsfrämjande insatser via biståndet. I klartext innebär ett sådant förslag att pengar flyttas från fattigdomsbekämpning till att bekosta militära insatser som annars skulle bekostas via försvarsbudgeten. Under den moderatledda regeringen har nu också Sverige bytt hållning och vid ett möte med Dac – OECD:s biståndskommitté – som enda europeiska land förespråkade en sådan regeländring.

I budgetpropositionen skriver regeringen inget i klartext om denna nya inriktning. Ett par brasklappar i form av försåtlig retorik ryms dock. Exempelvis skriver man om att ”vidareutveckla potentialen när det gäller utvecklingspolitik och säkerhet” samt att Sverige ska vara ledande i ”nyttänkandet på policyområdet”.

Den borgerliga regeringen har ändrat Sveriges position när det gäller vad som ska få räknas som biståndsmedel och i Dac arbetat för att ändra regelverket och därigenom öppna för ökat användande av biståndsmedel i militära sammanhang. Vi socialdemokrater slår vakt om regelverket för biståndet.

Strategi för det multilaterala biståndet

Vi socialdemokrater värnar om biståndets kvalitet. Därför initierade vi förra mandatperioden en översyn av det multilaterala biståndet. Biståndet ska ställa stora krav på mottagarländerna som har det politiska huvudansvaret för en positiv utveckling. Men som givare har Sverige ett ansvar att anpassa, samordna och effektivisera sitt bistånd och det gäller både det nationella biståndet

Fel! Okänt namn på

och EU-biståndet. Vi socialdemokrater vill också reformera de internationella finansiella institutionerna för mer öppenhet och starkare inflytande för utvecklingsländerna.

Resultatkultur

Biståndsminister Gunilla Carlsson försöker i allehanda sammanhang måla upp en bild av att det socialdemokratiska biståndet varit en passiv utbetalningsmaskin med dåliga resultat, låg effektivitet och att kvantitet står i rak motsättning till kvalitet.

Den bilden är djupt felaktig. I takt med att kvantiteten ökade, ökade den socialdemokratiska regeringen också kvalitetskraven. Bland annat inrättades en ny myndighet för att kontrollera detta. Den 1 januari 2006 inrättades Sadev, en statlig myndighet med uppgift att sprida analyser och utvärderingar av internationellt utvecklingssamarbete. Gunilla Carlsson tog över en internationellt mycket respekterad biståndspolitik. Den har hållit god kvalitet, åstadkommit resultat och gett Sverige möjlighet att göra sin röst hörd vid förhandlingsborden i de tunga internationella organisationerna. OECD:s biståndskommitté, Dac, berömde 2005 Sveriges biståndspolitik på flera områden och framhöll Sverige som en förebild för andra givarländer.

Stockholm den 3 oktober 2007

Kent Härstedt (s)

Urban Ahlin (s)

Carina Hägg (s)

Kerstin Engle (s)

Carin Runeson (s)

Veronica Palm (s)

Kenneth G Forslund (s)

Olle Thorell (s)